

Identifying the causes of women's tendency toward koolbari: A case study of border villages of Kermanshah province

Manijeh Ahmadi¹ , Nabi Moosazadeh² , Hamideh Hatami³

1. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: ahmadi.manijeh@znu.ac.ir

2. (Corresponding Author) Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: n.moosazadeh@znu.ac.ir

3. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: hamideh_hatami1393@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:

Received:

3 April 2025

Received in revised form:

30 May 2025

Accepted:

7 July 2025

Available online:

18 August 2025

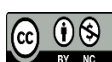
Keywords:

Kermanshah province,
Informal economy,
Smuggling,
Coolbari,
Border regions.

ABSTRACT

Borders define the national territory and control the movement of people and the flow of goods, which face various challenges. These challenges have caused the villagers in the western border areas of the country to turn to Kolbari to meet their needs. In the border villages of Paveh city, women are also engaged in kolberi along with men. Based on this, the present study identifies the reasons for women's tendency to kolberi in the border villages of Kermanshah province and the border villages of Paveh city, including Hani-Gormeleh, Dezavar, Kimneh, and Bidrvaz. This research was done in terms of purpose, development-applicability, and in terms of quiddity in the qualitative research group and with grounded theory method. The participants included 27 women from rural Kolbar, and data collection was done through semi-structured interviews and continued until theoretical saturation was reached. To manage and code the data, MAXQDA software was used and finally the analysis was done. The findings of the research led to the identification of 30 categories and 4 classes, in order of economic (146), political (126), social (83) and environmental (58) and 1 broad class of colbari. The most categories in the identified classes are related to unemployment and lack of capital (frequency 26), indifference of officials, mismanagement, topography of the region and Far from the center (25), lack of income, lack of guardianship and single guardianship, lack of support from support institutions and It is not paying attention to the border (23). As a result, this research emphasizes the multi-dimensional challenges faced by women in border communities that policy makers can contribute to sustainable development, promotion of gender equality and economic resilience in border areas with inclusive strengthening and empowerment.

Citation: Ahmadi, M., Moosazadeh, N., & Hatami, H. (2025). Identifying the causes of women's tendency toward koolbari: A case study of border villages of Kermanshah province. *Journal of Rural Research*, 16 (2), 85-105.
<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.373308.1917>

© The Author (s)

Publisher: University of Tehran Press

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

Borders are geopolitical frontiers that control the flow of people and goods, marking zones of sensitivity for any nation. Pronounced challenges emerge in the western regions of Iran, where multifaceted issues require unique solutions. In Paveh County, Kermanshah Province, kolbari, a cross-border trade practice, has become a vital part of the socio-economic fabric. This research aims to explore the intricate motivations and challenges driving women's tendency of kolbari, offering a nuanced understanding. To provide a comprehensive analysis, it is imperative to delve into existing literature on border, kolbari, and smuggling in border regions. Prior studies can shed light on the broader context, contributing to a more nuanced understanding of the current research. By synthesizing existing knowledge, the study aims to contextualize the findings within the broader academic discourse, adding depth and richness to the research narrative and ensuring that it is firmly grounded in the existing body of knowledge. The study contributes to broader discussions on women's kolbari, socio-economic challenges, and policy interventions in border regions, seeking to inform future strategies and initiatives.

Methodology

The qualitative research methodology takes a practical and applied approach, aligning with the paradigm of qualitative research and utilizing Grounded theory as its framework. Purposeful and snowball sampling methods ensure a diverse and representative sample. The 30 rural women kolbars participating in semi-structured interviews hail from villages, including Hani Garmaleh, Dezavar, Kimneh, and Bidrvaz. The qualitative analysis, managed and coded using MAXQDA software, follows a systematic and rigorous approach, ensuring the extraction of meaningful themes and patterns, contributing to the depth and reliability of the study.

Results and discussion

The research findings unravel a rich tapestry of 30 thematic elements, meticulously categorized into Economic, Social, Political, and Environmental dimensions. These dimensions offer a holistic view of the challenges and motivations driving women in border villages toward engaging in kolbari. Economic factors emerge as the most prominent, with 146 instances, followed by political (126), social (83), and environmental (58) factors. The economic challenges identified include unemployment, lack of capital (26 instances), official indifference, mismanagement, regional topography, and remoteness from the center (25 instances), showcasing the multifaceted nature of the issues faced by these communities. Poverty, lack of income, single parenthood, absence of support from institutions, coupled with the neglect of border regions (23 instances), further accentuate the economic hardships. The intricate social fabric is woven with six social factors, covering social equality, single parenthood, lack of support from institutions, limited diverse social opportunities, quality of life, and unequal distribution of facilities. The political spectrum reveals nine factors, featuring official indifference, mismanagement, disregard for borders, concentration of power, lack of women's education, government's lack of support for women, failure to employ specialized managers, oversight of capacities and potentials, and the existence of various laws. Environmental considerations are distilled into four elements, including regional topography, border settlement, remoteness from the center, and restrictions on movement.

The research underscores the preeminence of economic and political factors in driving women's inclination toward kolbari in border regions of Iran's western areas. The interconnectedness and destructive correlation of social elements and phenomena extracted from various dimensions highlight the challenges intricately woven into the fabric of these communities. Beyond the immediate implications, the discussion section

explores the broader societal impact and potential policy interventions. It delves into the interconnectedness of these factors, acknowledging their complex interplay and the need for comprehensive strategies to address the challenges effectively, emphasizing the role of informed policies in enhancing socio-economic conditions in border regions. The discussion further explores potential policy recommendations, emphasizing the importance of gender-sensitive strategies and socio-economic development initiatives. It probes into the intricate web of socio-economic challenges, emphasizing the need for adaptive and culturally sensitive interventions. By fostering an environment of inclusivity and empowerment, policymakers can contribute to sustainable development in border regions, addressing the unique challenges faced by women in these communities.

Conclusion

In conclusion, the interaction of elements across different dimensions propels women in these communities toward activities they may not be inherently interested in, emphasizing the complex web of motivations and challenges. This necessitates multidimensional and participatory policy solutions to address the challenges that may arise in government-people and people-people relationships. As border regions continue to grapple with these multifaceted issues, it becomes imperative to craft nuanced and comprehensive strategies that account for the unique socio-economic landscape and gender dynamics present in these areas. The findings of this research offer a robust foundation for further exploration and

policy development to empower women in border communities, enhancing their socio-economic well-being while fostering sustainable development. This nuanced understanding, grounded in empirical evidence, can serve as a catalyst for positive change in these communities, promoting gender equality and economic resilience, contributing to the overall development of these regions

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The first and second authors contributed equally to this research, and the third author contributed to writing the theoretical foundations. All authors approved the content of the manuscript.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We sincerely thank all the dear Kolbars, especially the women Kolbars of the Oramanet region and the women of Paveh city who participated in the interviews for this research. Your voice is a narrator of patience, perseverance and hope and a reflection of your hard but proud life. We wish for more freedom, justice and equality for all the women of our land. May one day, no woman be forced to accept unbearable hardships to earn her living and experience a life full of security, dignity and prosperity.

شناسایی علل گرایش زنان به کولبری مطالعه موردی: روستاهای مرزی استان کرمانشاه

منیژه احمدی^۱، نبی موسی زاده^۲✉، حمیده حاتمی^۳

- ۱- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: ahmadi.manijeh@znu.ac.ir
۲- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: n.moosazadeh@znu.ac.ir
۳- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: hamideh_hatami1393@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	مرزها که قلمرو ملی را مشخص و حرکت مردم و جریان کالا را کنترل می‌کنند با چالش‌های مختلفی روبرو هستند و چالش‌ها سبب گردیده تا در مناطق مرزی غرب کشور، روستاییان برای برطرف کردن نیازهای خود به کولبری روی بیاورند. در روستاهای مرزی شهرستان پاوه، زنان نیز همگام با مردان به کولبری مشغول گشته‌اند، بر این اساس پژوهش حاضر به شناسایی علل گرایش زنان به کولبری در روستاهای مرزی استان کرمانشاه و روستاهای مرزی شهرستان پاوه شامل هانی‌گرمله، دزآور، کیمنه و بیدروز می‌پردازد. پژوهش از لحاظ هدف، توسعه‌ای- کاربردی، و از نظر ماهیت در گروه تحقیقات کیفی و با روش تئوری بنیانی صورت گرفته است. مشارکت‌کنندگان شامل ۲۷ نفر از زنان کولبر روستایی بودند که جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه پیدا کرد، برای مدیریت و کدبندی داده‌ها، از نرم‌افزار MAXQDA استفاده و در نهایت تحلیل انجام شد. یافته‌های پژوهش منجر به شناسایی ۳۰ مقوله و ۴ طبقه به ترتیب اقتصادی (۱۴۶)، سیاسی (۱۲۶)، اجتماعی (۸۳) و محیطی (۵۸) و ۱ طبقه گسترده کولبری گردید. بیشترین مقوله‌ها در طبقات شناسایی‌شده مربوط به بیکاری و نداشتن سرمایه (فراوانی ۲۶)، بی‌تفاوتی مسئولین، سوء مدیریت، توپوگرافی منطقه و دوری از مرکز (۲۵) فقر، نبود درآمد، بی‌سرپرستی و تک سرپرستی، عدم حمایت نهادهای حمایتی و عدم توجه به مرز (۲۳) می‌باشد. در نتیجه، این تحقیق بر چالش‌های چند بعدی زنان در جوامع مرزی تأکید می‌کند که سیاست‌گذاران با تقویت فراگیر و توانمندسازی می‌توانند به توسعه پایدار، ارتقای برابری جنسیتی و تاب‌آوری اقتصادی در مناطق مرزی کمک کنند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۳	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۹	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۵	
تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۵/۲۶	
واژگان کلیدی: استان کرمانشاه، اقتصاد غیررسمی، قاچاق، کولبری، نواحی مرزی.	

استناد: احمدی، منیژه؛ موسی زاده، نبی و حاتمی، حمیده. (۱۴۰۴). شناسایی علل گرایش زنان به کولبری مطالعه موردی: روستاهای مرزی استان کرمانشاه. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۶ (۱)، ۸۵-۱۰۵.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.373308.1917>

مقدمه

مرز یک مکان مصنوعی از جریان‌های اقتصادی است که با مشخص کردن قلمرو ملی، کنترل حرکت مردم و جریان کالا در ساخت‌وساز سیاسی، اجتماعی، فضایی و اقتصادی نقش اساسی دارد (Nshimbi et al, 2018: 4). در مرزها شبکه‌های وسیعی از مردم، سازمان‌ها، کالا، پول و انسان‌ها جابه‌جا و دادوستدهایی به‌عنوان تجارت فرامرزی انجام می‌گیرد (Ngo & Hung, 2019: 1). این دادوستدها گاهی از حالت رسمی خارج و به یک فعالیت اقتصادی غیررسمی مبدل می‌شود که به نام‌هایی همچون اقتصاد غیرقانونی، اقتصاد زیرزمینی و اقتصاد سیاه شناخته می‌شود و معمولاً در آمارهای رسمی ثبت نمی‌شود و یا حجم و مقدار آن به‌طور دقیق مشخص نیست (باینگانی و جلائی پور، ۱۳۹۹: ۳۳). نواحی مرزی به دلایل شرایط منحصر به فردی مانند: دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی، توسعه نیافتگی و... با معضلاتی از جمله بیکاری، عدم اشتغال و عدم دسترسی به تأمین نیازهای اولیه روبرو هستند و تفاوت‌های آشکاری از نظر برخورداری از رفاه و توسعه با نواحی مرکزی دارند و با چالش‌های مختلفی اعم از سیاسی، اقتصادی و... روبرو هستند (جان‌پرور و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۱؛ مرادی و ایلا نلو، ۱۴۰۰: ۱۹). لذا به هم پیوستگی این چالش‌ها در مناطق مرزی امری غیرقابل انکار و از گذشته‌های دور تاکنون موجب شده است که سیمای این مناطق از نظر اقتصادی و توسعه یا به‌کندی دگرگون شود یا در یک سطحی از عقب ماندگی باقی بماند (مهدی پور، ۱۳۹۷: ۲). و وضعیتی به وجود بیاید تا مردم و ساکنان شهرها و روستاهای مرزی تنها راه کسب درآمد و تأمین معیشت خود را تنها از طریق مرزها ممکن و میسر بدانند و با توجه به عدم امکان فعالیت رسمی، به فعالیت‌های اقتصادی غیررسمی و قاچاق بپردازند، در این راستا زنان نیز به دلیل فرصت‌های شغلی رسمی محدود و برای رسیدن به اهداف خود، به روش‌های غیرمتعارف متوسل می‌شوند که فقر و مشکلات اقتصادی این وضعیت را بیشتر تشدید می‌کند و آن‌ها را به سمت فعالیت‌های غیرقانونی به‌عنوان وسیله‌ای برای بقا سوق می‌دهد.

در نواحی مرزی زنان نقش اصلی در زندگی خانواده‌های روستایی فقیر دارند؛ چرا که هم خانه‌دار و هم نان‌آور اصلی خانواده می‌باشند؛ اما مورد توجه دولت‌های محلی و مرکزی قرار نمی‌گیرند (Niko & Sumaya, 2021: 112). این در حالی است که با نگاهی به روند زندگی بشری طی چند قرن اخیر به‌ویژه در چند دهه گذشته مشخص می‌شود که توسعه به‌ویژه توسعه پایدار بدون در نظر گرفتن نقش زنان ممکن نبوده و زنان عامل مهمی برای دستیابی به توسعه پایدار می‌باشند و مشارکت آنان همراه با مردان در همه امور باعث تغییرات مثبتی می‌شود که برای آینده و کل جامعه مثمر ثمر خواهد بود (موسی زاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۲).

ایران با هشت هزار کیلومتر خط مرزی و به دلیل داشتن مرز مشترک با یازده کشور، از لحاظ موقعیت جغرافیایی از کشورهای دارای مرز طولانی در جهان محسوب می‌گردد، مناطق مرزی ایران ۱۶ استان است که حدود ۵۰ درصد مساحت و ۴۹ درصد جمعیت کشور متعلق به مناطق مرزی است (یوسف نژاد، قادر و حاجی میرزایی، ۱۳۹۷: ۲). استان کرمانشاه با داشتن جمعیتی بالغ بر دو میلیون نفر و بیش از ۳۷۰ کیلومتر مرز بین‌المللی مشترک با کشور عراق یکی از استان‌های مرزی در غرب کشور است که به دلیل دارا بودن بافت و ساختار متنوع جمعیتی و همچنین داشتن شش شهرستان مرزی، با ظرفیت‌های بالا (منابع طبیعی و انسانی، منابع معدنی، نفت، کشاورزی، اختلافات مرزی، تنوعات قومی و مذهبی و...)، قطب ارتباطی و نظامی غرب کشور است (حیدری فر و پاهکیده، ۱۳۹۶: ۱۷۰). شهرستان مرزی پاوه در این استان از غرب به طول ۹۶ کیلومتر با کشور عراق هم‌مرز است و بازارچه مرزی شوشمی در فاصله ۳۵ کیلومتری شهرستان پاوه و ۵ کیلومتری غرب نوسود و ۱۵۵ کیلومتری کرمانشاه در محوطه‌ای بلند و پلکانی شکل در حدود ۲ هکتار در آن واقع شده است. بازارچه مرزی شوشمی از سمت عراق به حوزه حلبچه استان سلیمانیه در شمال عراق متصل و در مجاورت شهر ته‌ویل کردستان عراق قرار دارد، نوسود به ته‌ویل مرکز اصلی تجارت فرامرزی و محل تردد کولبران و

باربران مرزی است (جان‌پرور و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۲۷)، که کولبری در آن به دو صورت رسمی و غیررسمی (قاچاق) انجام می‌شود و اخیراً پدیده عجیبی به نام گرایش زنان به سمت قاچاق و به‌صورت کولبری در آن مشاهده و در جریان است، این مهم درحالی‌که به دلیل شرایط سخت کولبری برای زنان خطرات و چالش‌های قابل‌توجهی مانند، خطرات فیزیکی مرتبط با عبور از مرزها تا پیامدهای قانونی و مجازات‌ها، صعب‌العبور بودن مسیر قاچاق کالا، سنگین بودن کالاها، نداشتن امنیت جانی و روانی، زندگی تحت ترس و... ایجاد می‌کند، بسیار نگران‌کننده است و بازتابی از تعامل پیچیده عوامل اجتماعی-اقتصادی و... است که نیاز به بررسی دقیق‌تر دارد که تلاش برای شناسایی عوامل گرایش زنان به قاچاق و کولبری بسیار مهم است. به همین دلیل پژوهش حاضر به شناسایی علل گرایش زنان به کولبری در روستاهای مرزی استان کرمانشاه می‌پردازد. مسئله اساسی پژوهش حاضر این است که چه عواملی سبب گرایش زنان به کولبری در روستاهای مرزی استان کرمانشاه گردیده است؟

طبق بررسی‌های به‌عمل‌آمده در ادامه به مواردی از مطالعاتی که بیشترین قرابت را با موضوع پژوهش حاضر دارند اشاره می‌گردد:

متقی و همکاران (۱۴۰۰)، بین علل اشتغال به کولبری و (جنسیت، محل تولد، علت مهاجرت به شهر، تعداد اعضای خانوار، سطح تحصیلات، نوع کالاهای حمل شده، مخارج ماهیانه و...) رابطه معناداری نیست، اما بین علت گرایش به کولبری و (سن، شغل قبلی و همچنین متغیرهای وضعیت تأهل، حقوق ماهیانه، منبع درآمدی دوم و جدای از کولبری، شغلی آتی، امنیت شغلی، رضایت شغلی و مدت اشتغال به کولبری) با علل گرایش به کولبری رابطه معنادار موجود است، همچنین طبق سؤالات مصاحبه علل گرایش به کولبری ۶ مورد: اقتصاد ناکارآمد، نابسامانی اداری، فقر، بیکاری، برنامه‌ریزی نامناسب اقتصادی و موانع طبیعی می‌باشد. زارع شاه آبادی و محمدی (۱۴۰۰)، ۱۰ مقوله (اقتصاد سیاسی مرز، خطرپذیری بقاء، مسخ اجتماعی، دون پایگی شغلی، فرسودگی شغلی، ازخودبیگانگی، مشروعیت سازی، ناراضیتی خانوادگی، شغل پرمخاطره و شغل پایدار مرزی) و مقوله هسته اقتصاد سیاسی مرز را شناسایی کردند. ابراهیمی قلعه قاضی (۱۴۰۰) دریافتند که ۷ عامل توسعه محصول، حمایت دولتی، جهت‌گیری استراتژیک، رضایت مشتری، فشار رقابتی، توانایی سازمان، راهبردهای توزیع از عوامل تأثیرگذار برای ورود به بازارهای منطقه‌ای می‌باشند. احمدرش (۱۳۹۹)، دریافت که از یک‌سو، با توجه به زمینه‌های طبیعی، فرهنگی و اجتماعی و قرار گرفتن در منطقه مرزی می‌توان نقاط ضعف گردشگری در منطقه را با مشارکت مردم محلی به نقاط قوت تبدیل و از فرصت‌های بیرونی از جمله گردشگری تجاری-تفریحی و در "مرز بودگی" منطقه برای جبران تهدیدهایی که گردشگری این منطقه را با مشکل مواجه نموده، استفاده کند. همچنین توسعه گردشگری چندمنظوره (تفریحی، تجاری، پزشکی و فرهنگی می‌تواند نارسایی‌های توسعه محلی را در منطقه مورد مطالعه جبران کند، و از طریق جذب سرمایه‌گذاری‌های ملی، فراملی (اقلیم کردستان عراق) و محلی در حوزه توریسم می‌توان ضمن گسترش توسعه محلی، پلی محکم بین توسعه ملی و محلی برقرار کرد. طالشی و گلچینی (۱۳۹۷)، دریافتند که: افزایش اشتغال، تنوع مشاغل، کاهش مهاجرت‌های روستا-شهری و توسعه شبکه زیرساختی و خدمات‌رسانی، شبکه حمل‌ونقل و ارتباطات، الگوی مسکن، می‌تواند رفاه مردم را به همراه داشته است. رومینا و همکران (۱۳۹۷) نتایج حاکی از آن است که مبادلات اقتصادی با کردستان عراق موجب اشتغال‌زایی، تغییر نقش و کارکرد اقتصادی شهر، گسترش کالبدی و تغییر کاربری زمین شده و در نتیجه مبادلات مرزی، نقش اولیه نظامی-امنیتی شهر به‌سوی کارکرد تجاری-خدماتی در حال تغییر می‌باشد. و باید ضمن توجه به نقش واسطه‌ای - فراهم‌سازی مواد اولیه موردنیاز داخلی و ایجاد دریچه‌ای برای صادرات محصولات تولیدی - توجهی ویژه به مقوله ساماندهی و مدیریت یکپارچه مبادلات و حداقل پیامدهای منفی

آن گردد. حسینی نیا و زراعتکن (۱۳۹۷)، دریافتند که در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان، در ۹ حیطه کشاورزی، دامپروری، صنعت، معدن، ترانزیت، صنایع‌دستی، انرژی‌های نو، خدمات مهندسی و گردشگری، فرصت‌های کارآفرینی وجود دارد که با بهره‌برداری هوشمندانه از آن‌ها می‌توان رویکردی جدید در تثبیت و تقویت امنیت پایدار این منطقه به وجود آورد. امیر پناهی و همکاران (۱۳۹۴)، شکل‌گیری و رونق بازار، فرآیندی تاریخ‌مند می‌باشد که کنش‌ها و پیوندهای اجتماعی، فرهنگی و خویشاوندی ساکنان دو سوی مرز ریشه آن می‌باشد. مرشد و توت^۱ (۲۰۰۵)، ریسک سرمایه‌گذاری علیرغم افزایش رقابت‌های بازاری و نیز هزینه‌های رسمی و غیررسمی ترخیص کالا، بخصوص برای تجارت‌های کوچک تصاعدی می‌باشد. تورگلر و اشنایدر^۲ (۲۰۰۹) افزایش میزان بیکاری در بخش رسمی سبب افزایش تعداد افرادی می‌گردد که در بخش غیررسمی و اقتصاد سایه فعالیت می‌نمایند. اگنس^۳ (۲۰۱۱)، رونق تجارت در مرزها سبب بهبود زیرساخت‌ها گردیده است که در نتیجه آن، اشتغال بیکاران به‌واسطه افزایش مشاغل خرد و وجود تعداد زیاد گردشگران به میزان قابل‌توجهی افزایش یافته است. نیکلسون و سالبر^۴ (۲۰۱۳)، فعالیت شرکت‌های خارجی در نواحی مرزی، به‌طور عمده در کشورهای توسعه‌یافته بیشتر و فعالیت این شرکت‌ها در ایجاد اشتغال مرزی و رونق اقتصادی برای ساکنان مناطق مرزی بسیار دارای اهمیت می‌باشد.

مبانی نظری

تجارت فرامرزی غیررسمی^۵ (ICBT) یا همان اقتصاد غیررسمی موجب شده تا نواحی مرزی همیشه یکی از مشکل‌سازترین مناطق در اکثر کشورها از نظر توسعه‌ای باشد و همیشه زیر ذره‌بین بوده و بودجه و امکانات زیادی از دولت‌ها به آن تعلق می‌گیرد (بدری و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۳). اقتصاد غیررسمی پدیده‌ای پیچیده تحت تأثیر طیف وسیعی از عوامل اقتصادی، اجتماعی، نهادی و فرهنگی است و از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. طبق توصیه سازمان جهانی کار^۶ در مورد گذار از اقتصاد غیررسمی به اقتصاد رسمی، اقتصاد غیررسمی به «کلیه فعالیت‌های اقتصادی کارگران و واحدهای اقتصادی اشاره دارد که در قانون یا در عمل، غیررسمی و تحت پوشش یا به‌اندازه کافی تحت پوشش ترتیبات رسمی نیست و فعالیت‌های غیرقانونی را پوشش می‌دهد و کار در آن اغلب با شرایط کاری کم‌درآمد و نامطمئن همراه است». اقتصاد غیررسمی با فعالیت‌های اقتصادی خارج از محدوده رسمی قانون کار و همچنین با فعالیت‌های اقتصادی در محدوده رسمی قانون مشخص می‌شود، اما قانون به‌طور مؤثر برای آن‌ها اجرا نمی‌شود یا به‌سادگی در عمل اعمال نمی‌شود. غیررسمی بودن زیان‌های قابل‌توجهی برای بودجه ملی ایجاد می‌کند و بخشی از نیروی کار را از کار و حمایت اجتماعی محروم می‌کند، بیشترین سهم مشاغل غیررسمی در مشاغل ابتدایی است؛ بنابراین، بسیاری از افراد کم‌مهارت از راه غیررسمی وارد بازار کار می‌شوند و در دام اشتغال غیررسمی گرفتار می‌شوند، زیرا در بازار کار رسمی تقاضا برای آن‌ها وجود ندارد (International Labour Organization, 2016: 15-16). یکی از فعالیت‌ها در اقتصاد غیررسمی «قاچاق» است که در فعالیت‌های غیررسمی اقتصادی یا مخفیانه، معانی مختلفی دارد و باید تعریف شود. بر اساس فرهنگ لغت وبستر، «قاچاق عبارت است از اقدام، عمل، یا جرم واردات یا صدور مخفیانه کالاهای ممنوعه یا کالاهای

1. Murshid & Tuot

2. Torgler & Schneider

3. Ágnes

4. Nicholson & Salaber

5. Informal Cross-Border Trade (ICBT)

6. International Labour Organization (ILO)

تکلیفی بدون پرداخت هزینه گمرکی». قاچاق در دائره المعارف حقوقی تامسون گیل^۱، عمل مجرمانه توصیف شده است که آن را به عنوان جرم جنایی وارد کردن یا خارج کردن اقلامی که ممنوع هستند؛ یا عوارض گمرکی یا مالیات غیرمستقیم برای آن‌ها پرداخت نشده است؛ توصیف می‌کند (Pophiwa, 2010: 66). قاچاق کالاهای اساسی برای قرن‌ها در مناطق کردنشین یک عمل روزمره بوده است که هم بر اساس تاریخ کردها در این سرزمین و هم تجربه آن‌ها در دولت‌ها شکل گرفته است. قبل از ایجاد مناطق سیاسی کنونی، کردها در امارت‌های کردی نیمه خودمختار زندگی می‌کردند، برخلاف امروز، تجارت بین این جوامع قاچاق محسوب نمی‌شد. با تحمیل معاهده سور که در دوران پس از عثمانی امضا شد و نزدیک‌ترین معاهده‌ای بود که کردها تا به حال به دولت داشتند (۱۹۲۰)، با این حال، به کردها کشوری داده نشد و در عوض، آن‌ها خود را بین ترکیه، عراق، سوریه و ایران امروزی پراکنده یافتند، علاوه بر این، در چارچوب این تقسیم، کردها به زودی متوجه شدند که تجارت آن‌ها توسط دولت‌های آن کشورها بدون اطلاع قبلی غیرقانونی شده است، علیرغم این نام‌گذاری، کردها به تجارت ادامه دادند، که در طول زمان باعث شد که فعالیت تجاری و یا تعاملات آن‌ها به عنوان مجرمانه و به عنوان قاچاق شناخته شود (Augustova & Suber: 2023: 52). باتوجه به درآمد بالای قاچاق کالا به صورت کولبری و گاهی عدم اشتغال افراد به مشاغل دیگر، قاچاق کالا و کولبری در مناطق مرزی انجام می‌گیرد. «کولبر» واژه‌ای است که بیشتر مأموس کردهایی می‌باشد که از راه‌های سخت و پر پیچ‌وخم بارهای سنگین را بر پشت خود حمل می‌کنند و از این طرف مرز به آن طرف مرز می‌برند و به فردی گفته می‌شود که در قبال دریافت مزد در مناطق مرزی بیشتر کوهستانی که ماشین امکان رفت‌وآمد در این مناطق را ندارد باری را به پشتش می‌بندد و به دوش می‌کشد و اقدام به حمل و نقل کالاهای تجاری در دو طرف مناطق مرزی ایران کرده و از جایی به جای دیگر می‌برد و از این طریق امرارمعاش می‌نماید، در کولبری رسمی حمل کالا در بازارچه‌ها و به وسیله کارت تردد و در مسیرهای مشخص شده انجام می‌گیرد؛ ولی در کولبری غیررسمی حمل کالا به صورت قاچاق و از مسیرهای صعب‌العبور و ممنوع انجام می‌شود (زلقی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱). کولبر و کولبری دو عامل اصلی تأمین معیشت برای مردمان مرزنشین در غرب کشور می‌باشد. بانه، مریوان و سقز در استان کردستان، سردشت و اشنویه در استان آذربایجان غربی، نوسود و پاوه در استان کرمانشاه، بیشترین تعداد کولبران را به خود اختصاص داده‌اند (قادرزاده و غیاثوند، ۱۴۰۱: ۶۴). در کشورهای در حال توسعه تفاوت‌های منطقه‌ای و جنسیتی قابل توجهی در فقر وجود دارد، میزان بروز فقر زنان بسیار بیشتر از مردان است و وضعیت در حال بدتر شدن است (Peng, 2022: 2). به همین دلیل مشارکت و ورود زنان به اقتصاد غیررسمی غیرقانونی (قاچاق و کولبری) در نواحی مرزی، اخیراً به طور فزاینده‌ای محبوب شده است (George et al, 2015: 113). که اغلب به عنوان ارائه فرصت‌های شغلی و درآمدی زیادی برای زنان در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین، به نظر می‌رسد نقشی حیاتی در کاهش فقر اقتصادی زنان ایفا می‌کند (Njikam & Tchouassi, 2011: 202) و زنان را با درآمد و منابع بیشتر مجهز کرده است تا به طور قابل توجهی در نگهداری خانواده خود مشارکت کنند (George et al, 2015: 156). زنان برای مقابله با چالش‌هایی که در تجارت فرامرزی غیررسمی با آن مواجه هستند، استراتژی‌ها و راهبردهای مقابله‌ای مختلفی را اتخاذ می‌کنند که شامل موارد زیر است: ۱. نجات: این استراتژی با ارزیابی "نجات خود یا نجات دیگران" برانگیخته می‌شود و شامل حفاظت و تدارک است؛ ۲. دل‌بستگی: این استراتژی شامل ارتباط وابسته با یک فرد خاص برای محافظت و آموزش مهارت‌های بقا است؛ ۳. ادعا: این استراتژی شامل کار کردن و انجام هر کاری برای رسیدن به یک

هدف است. ۴. سازگاری: این استراتژی به تسلیم شدن در برابر شرایط طاقت‌فرسا اشاره دارد؛ ۵. جنگ‌وگریز: این استراتژی مرتبط با مبارزه یا فرار از خطرات است و بسته به شرایط مختلف ممکن است به کار گرفته شود؛ ۶. رقابت و همکاری: این استراتژی شامل رقابت برای دستیابی به منابع محدود یا همکاری برای ایجاد منابع جدید است (George et al, 2015: 158). برخی از نظریه‌های مرتبط با اقتصاد غیررسمی و قاچاق کالا توسط زنان عبارت‌اند از:

۱. نظریه تقسیم‌کار جنسیتی: تقسیم‌کار جنسیتی بیانگر شیوه تقسیم مسئولیت‌ها در میان اعضای یک جامعه می‌باشد و بدون در نظر گرفتن درصد زنان در نیروی کار با مزد، زنان تاکنون عنوان اصلی کار بی‌مزد را به خود می‌بینند (Malyar, 2015: 133). این نظریه بر این ایده تأکید دارد که با توجه به تقسیم‌کار جنسیتی و نبود فرصت‌های برابر و فرصت محدود برای اشتغال زنان، آن‌ها به‌عنوان یک گروه ضعیف‌تر در جامعه ممکن است برای تأمین معیشت زندگی خود به کارهای نامتعارف و غیررسمی از جمله قاچاق کالا و فعالیت‌های اقتصاد غیررسمی دست زنند (Kabeer, 2005: 15).

۲. نظریه ارتباطات زنانه^۱: این نظریه به بررسی قدرت، توانمندی‌ها، تجربیات و نیازهای زنان در فرایندهای ارتباطی می‌پردازد و به ترویج برابری جنسیتی و ارتقای نقش زنان در ارتباطات اجتماعی می‌پردازد. (Chant, 2008: 165). زنان به دلیل شبکه‌های ارتباطی خود و قدرت اجتماعی و ارتباطات کمتری که دارند، ممکن است به قاچاق کالا روی آورده و از این طریق به تأمین نیازهای مالی خود بپردازند.

۳. نظریه فرصت‌های معیوب: یک چرخه معیوب یا دایره تسلسل^۲ یک زنجیره پیچیده از رویدادها می‌باشد که خود را از طریق یک حلقه بازخورد تقویت و نتایج زیانباری را با حفظ وضع موجود به عمل خواهد آورد (Webel & Galtung, 2012)، از آنجاکه زنان به دلیل تبعیض جنسیتی دسترسی کمتری به فرصت‌های اقتصادی دارند، ممکن است به فعالیت‌های قاچاق کالا روی آورند تا به درآمد و معیشت بهتری دست یابند.

۴. نظریه نقش‌های اجتماعی: تفاوت نقش‌های زنان و مردان از دیدگاه نظریه نقش‌های اجتماعی ریشه سرشتی دارد نه ریشه تاریخی و زنان به‌طور سنتی به خانه‌داری و مراقبت و مردان به‌طور سنتی به کار بیرون از خانه و نان‌آوری مشغول بوده‌اند، جنسیتی بودن نقش‌های اجتماعی چه ریشه در تاریخ داشته و چه ریشه در زیست‌شناسی، موجب می‌گردد که مردم به فردی که مغایر با جنسیت خود رفتار کند نگاه منفی داشته باشند و این یعنی تقویت وضعیت تبعیض آلود کنونی. زنان در مناطق مرزی به دلایل مختلف به فعالیت‌هایی قاچاق کالا روی آورده‌اند تا به درآمد و معیشت بهتری دست یابند که این شغل زنان ممکن است به دلیل همین نظریه نقش‌های اجتماعی و نگاه منفی مردم به‌صورت مخفیانه انجام شود (Ahmadi, 2017: 28).

۵. نظریه تبعیض سیستماتیک: هر نوع تبعیض، رشد اقتصادی را کاهش می‌دهد و همچنین متضمن کاهش در تولید ناخالص داخلی سرانه است و استعدادهای مخدوش می‌کند (Volart, 2004: 1). این نظریه بر این ایده تأکید دارد که زنان به دلیل تبعیض و نابرابری سیستماتیک، به فعالیت‌های اقتصاد غیررسمی و قاچاق کالا روی می‌آورند. تبعیض‌های سیستماتیک می‌تواند از جنبه‌های مختلفی نظیر حقوقی، اقتصادی و اجتماعی بروز کند.

۶. توانمندسازی زنان: توانمندسازی زنان فرایندی پویا می‌باشد که طی آن زنان سعی خواهند کرد ساختارهایی که آن‌ها را در حاشیه نگاه می‌دارد، دگرگون کنند و این موضوع به رفع تبعیض میان زنان و مردان منجر و یا در مقابله با تبعیض‌های جنسیتی در جامعه مؤثر واقع می‌گردد (نجارزاده و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۸۴؛ صیده و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۵۷). این

1. Feminist Communication Theory

2. vicious circle

نظریه معتقد است که قدرت و توانمندسازی زنان در جامعه می‌تواند بر تصمیم‌گیری زنان درباره فعالیت‌های اقتصادی تأثیرگذار باشد.

۷. رهیافت زنان و توسعه: زنان در کشورهای درحال توسعه بخش بزرگی از کل نیروی کار را تشکیل می‌دهند. به دلیل این نقش مهم، آن‌ها یک منبع اقتصادی قابل توجه را تشکیل می‌دهند، در طول قرن گذشته، نقش زنان در بازار کار تغییر کرده است و بیشتر به فعالیت در خارج از خانه و خانواده می‌پردازند (Handaragama et al: 2013: 2). در روستاها و جوامع روستایی زنان با دارا بودن نیمی از جمعیت، نقش عمده‌ای در فعالیت‌های اقتصادی روستاها دارند، زنان در امورات گوناگون جوامع روستایی (تولید، اقتصاد در سطوح ملی و خانواده) مشارکت و نقش حیاتی دارند (عطایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۰۵). یکی از فاکتورهای سنجش توسعه در کشورها، که نقشی انکارناپذیر در پویایی زندگی انسان‌ها دارد اشتغال زنان می‌باشد و از قرن ۱۹ میلادی به‌عنوان یک پدیده اجتماعی مطرح گردید، اما ارزش اشتغال زنان روستایی چه در کشورهای توسعه‌یافته و چه در کشورهای درحال توسعه و فعالیت‌هایی که از سوی زنان روستایی در کشاورزی معیشتی، بازارهای کار محلی و مزارع و دامداری و همچنین در تولید صنایع دستی و خانه‌داری انجام می‌شود در اندازه‌گیری فعالیت‌های اقتصادی کشور همواره نادیده گرفته شده است (رضایی، ۱۴۰۰).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت در گروه تحقیقات کیفی، و با روش تئوری بنیانی انجام گرفته است، سه رهیافت مسلط در تئوری بنیانی وجود دارد که شامل رهیافت نظام‌مند^۱ استراوس و کوربین^۲ (۱۹۸۸)، رهیافت ظاهر شونده^۳ گلیسر^۴ (۱۹۹۲) و رهیافت ساخت‌گرایانه^۵ چارمز^۶ (۲۰۰۰) می‌باشد (طیّی ابوالحسنی، ۱۳۹۸: ۷۸). در این پژوهش به دنبال خلق واقعیت با مشارکت‌کنندگان در مصاحبه بوده‌ایم، به همین دلیل از رهیافت نظام‌مند استراوس و کوربین استفاده گردید. برای انتخاب روستاها از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی، و روستاهایی که بیشترین زنان کولبر را در استان کرمانشاه دارند انتخاب شدند، این نوع نمونه‌گیری (گلوله برفی) یک روش نمونه‌گیری غیر احتمالی برای معرفی سایر افرادی است که دارای اطلاعات می‌باشند که پژوهشگر پس از انتخاب اولین واحد نمونه‌گیری از آن برای شناسایی و انتخاب دومین واحد نمونه‌گیری استفاده یا کمک می‌گیرد و نمونه‌گیری تا زمان دستیابی به حداکثر اطلاعات ادامه پیدا می‌کند (رنجبر و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۴۵) بر این اساس حجم نمونه شامل زنان روستایی کولبر ساکن در روستاهای هانی‌گرمله، دزآور، کیمنه و بیدرواز می‌باشد. مصاحبه با زنان کولبر روستایی، به روش ژرفانگر و جمع‌آوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پاسخ‌های نفر آخر با نفر اول یکی و به عبارتی پاسخ‌ها تکراری شدند به گونه‌ای که کدها کامل و دیگر کد جدیدی حاصل نگردید و به حد اشباع رسید. در چهار روستای موردبررسی به تفکیک هانی‌گرمله (۱۰ نفر)، دزآور (۸ نفر)، کیمنه (۵ نفر) و بیدرواز (۴ نفر) مورد مصاحبه قرار گرفتند و در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده حاصل از مصاحبه کدگذاری شدند که برای مدیریت داده‌ها از نرم‌افزار مکس کیودا^۷ استفاده و سپس تحلیل انجام گردید.

1. Systematic
2. Strauss and Corbin
3. Emergent
4. Glaser
5. Constructivist
6. Charmaz
7. Maxqda

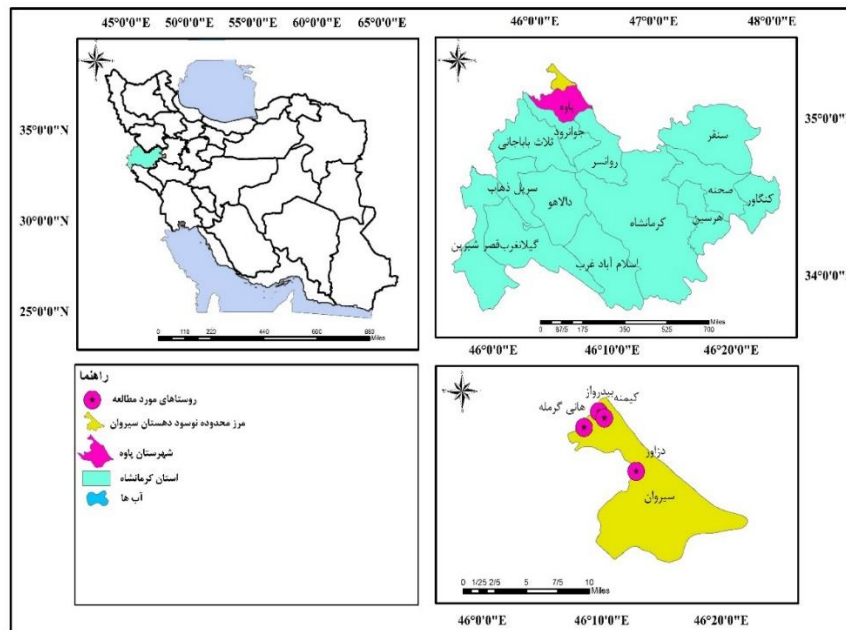
محدوده مورد مطالعه

استان کرمانشاه در غرب ایران و در موقعیت ۳۳ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۱ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۴۸ درجه طول شرق نسبت به نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد که از شمال با استان کردستان از شرق با استان همدان از جنوب شرق و جنوب با استان‌های لرستان و ایلام و از غرب با کشور عراق همسایه است، این استان با مساحت ۲۴۳۶ کیلومترمربع، ۱/۵ درصد از کل مساحت ایران را به خود اختصاص داده است که با کشور عراق ۳۳۰ کیلومتر مرز مشترک دارد (حشمی جدید و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۰) و دارای ۱۴ شهرستان، ۳۱ بخش، ۳۲ شهر و ۸۶ دهستان و ۳۱۶۳ آبادی (۲۶۲۲ آبادی دارای سکنه و ۵۴۱ آبادی خالی از سکنه) است. قصر شیرین، سرپل ذهاب، گیلان‌غرب، ثلاث باباجانی، جوانرود و پاوه از شهرستان‌های مرزی این استان است و تنها شهرستان استان که کولبری زنان در روستاهای مرزی آن انجام می‌شود؛ شهرستان پاوه می‌باشد. این شهرستان در میان رشته‌کوه‌های زاگرس و با ارتفاع ۱۴۸۵ متر از سطح دریا قرار گرفته و در ۱۱۲ کیلومتری مرکز استان کرمانشاه است که از شمال به شهرستان مریوان، از جنوب به شهرستان جوانرود، از شرق به روانسر و از غرب به کشور عراق منتهی می‌گردد. شهرستان پاوه دارای سه بخش، ۵ دهستان و ۹۵ روستا است که ۴۶ روستا دارای سکنه و ۴۹ روستای خالی از سکنه می‌باشد. وسعت شهرستان ۱۲۶۰ کیلومترمربع و شامل ۱۰۰۰ هکتار اراضی زراعی ۳۹۰۰ هکتار باغ است. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵، جمعیت شهرستان پاوه ۶۰۴۳۱ نفر است که از این تعداد، ۳۶۱۰۳ نفر در شهر و ۲۴۳۲۸ نفر در نقاط روستایی ساکن هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) و از غرب به طول ۹۶ کیلومتر با کشور عراق هم‌مرز می‌باشد. از بازارچه‌های واقع شده در این شهرستان، بازارچه مرزی شوشمی می‌باشد که در فاصله ۳۵ کیلومتری شهرستان پاوه و ۵ کیلومتری غرب نوسود و ۱۵۵ کیلومتری کرمانشاه در محوطه‌ای بلند و پلکانی شکل در حدود ۲ هکتار واقع گردیده، این بازارچه از سمت عراق به حوزه حلبچه استان سلیمانیه در شمال عراق متصل و در مجاورت شهر ته‌ویل کردستان عراق می‌باشد که این منطقه (نوسود به ته‌ویل) محل اصلی تردد کولبران و باربران مرزی است (جان‌پرور و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۲۷). در جدول ۱ وضعیت و در شکل ۱ موقعیت روستاهای مرزی مورد بررسی (هانی گرمه، دزآور، کیمنه و بیدرواز) که دارای بیشترین زنان کولبر می‌باشند؛ آمده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیتی روستاهای مورد بررسی

ردیف	نام روستا	دهستان	بخش	کل جمعیت	جمعیت مردان	جمعیت زنان	تعداد خانوار
۱	هانی گرمه	سیروان	نوسود	۸۶۹	۴۶۸	۴۰۱	۲۸۸
۲	دزآور	سیروان	نوسود	۲۸۹	۱۶۹	۱۲۰	۱۰۰
۳	کیمنه	سیروان	نوسود	۱۲۷	۶۸	۵۹	۳۷
۴	بیدرواز	سیروان	نوسود	۱۲۳	۶۰	۶۳	۴۲

منبع: اطلاعات آماری جامعه روستایی بر اساس آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵

شکل ۱. موقعیت، محدوده و روستاهای نمونه پژوهش

یافته‌ها

در روستاهای موردبررسی با ۲۷ نفر از زنان کولبر مصاحبه انجام شد. تعداد مصاحبه‌ها در روستاهای موردبررسی به ترتیب هانی‌گرمله (۱۰ نفر)، دزاور (۸ نفر)، کیمنه (۵ نفر) و بیدرواز (۴ نفر) می‌باشد. سن بیشتر زنان کولبر بین ۳۶ تا ۴۵ سال (۳۷/۰۳) درصد می‌باشد. تحصیلات بیشتر زنانی که کولبری می‌کنند دیپلم می‌باشد (۳۷/۰۴ درصد).

کد گذاری باز و محوری

در این قسمت از پژوهش ابتدا مصاحبه‌های پیاده شده کدگذاری شدند و به‌عنوان کدگذاری باز و خرده طبقات در ذیل طبقات گسترده‌تر به‌عنوان کدگذاری محوری قرار گرفتند. در کد گذاری باز کدهای شناسایی شده (خرده طبقات) ۳۰ کد در قالب ۴ طبقه گسترده، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیطی (کد گذاری محوری) قرار گرفت که در ادامه به تفکیک به آن‌ها پرداخته می‌شود.

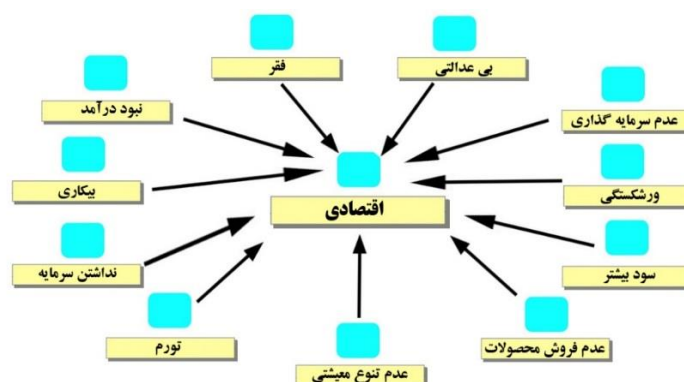
جدول ۲. اطلاعات به‌دست‌آمده در زمینه عوامل اقتصادی

طبقه	خرده طبقات	فراوانی	شواهد
اقتصادی (۱۶)	بی‌عدالتی	۲۰	«من کولبری می‌کنم چون بیکارم و وضعیت اقتصادی من کاملاً با سایر روستایی‌ها و حتی شهرها و روستاهای نزدیک به شهر متفاوت است، فرصت اقتصادی برای آن‌ها زیاد است ولی برای ما نیست، روستاهای مرزی را در امان خدا رها کرده‌اند.»
	فقر		«تمام کسانی که کولبری می‌کنند قطعاً از روی اجبار و ناچاری حاضر به انجام چنین کاری می‌شوند وگرنه کولبری که کار زنانه‌ای نیست ولی وقتی تو بچه داشته باشی و از لحاظ مالی و اقتصادی در فقر باشی، برای امرار معاش مجبوری تن به کولبری بدی.»
	نبود درآمد	۲۳	«زن و کولبری؟ به خدا همسرم بیکار است و هیچ سرمایه و منبع درآمدی برای کار دیگری نداریم، مجبورم برای کمک به خانواده‌ام با همسرم به کولبری بروم.»
	بیکاری	۲۶	«با این وضعیت اقتصادی که هر لحظه قیمت‌ها تغییر می‌کند آیا می‌شه در خانه نشست و بیکار بود؟ خب وقتی تورم بالاس پس مجبوریم برای زندگی خود کاری بکنیم. و کار برای ما با توجه به نزدیکی به مرز فقط کولبری می‌باشد.»
	نداشتن سرمایه		
	تورم	۲۲	

«روستاهای مرزی ما متکی به مرز هستند چون کسب‌وکار اینجا آن قدر زیاد نیست که بشه به کار دیگه ای مشغول شد.»	۱۸	عدم تنوع معیشتی
«در روستای ما با توجه به وضعیت فرهنگی منطقه می‌شود کارهایی مثل خیاطی، بافتنی و گیوه‌بافی را انجام داد اما خب وقتی سود زیادی ندارد و مورد حمایت مسئولین نیستیم تا بتوانیم محصولات را بفروشیم یا حتی صادر کنیم پس کولبری راه بهتری است و سود بیشتری هم دارد.»	۱۵	عدم فروش محصولات سود بیشتر
«همسر من ورشکست شد و به دلیل بدهی‌های زیادی که داشت به شهرهای بزرگ رفت تا کار کند ولی دیگر از ترس طلبکارها به شهر خودمان نیامد. برای امرار معاش خود و فرزندانش مجبور به کولبری شدم و تنها راه کسب درآمد هم همین راه بود.»	۱۲	ورشکستگی
«دولت و مسئولین نسبت به روستاهای مرزی بی‌تفاوت‌اند هیچ کاری و سرمایه‌گذاری توسط دولت برای ایجاد شغل مناسب که بتواند پاسخگوی مخارج خانوارها باشد، صورت نگرفته است.»	۱۰	عدم سرمایه‌گذاری

عوامل اقتصادی

زنان کولبر مهم‌ترین دلایل کولبری را فقر، نبود درآمد، بیکاری و نداشتن سرمایه می‌دانند که در کنار این موارد به بی‌عدالتی، تورم، عدم تنوع معیشتی، عدم فروش محصولات، سود بیشتر، ورشکستگی، عدم سرمایه‌گذاری نیز اشاره می‌نمایند. در مجموع، طبقه اقتصادی ۱۴۶ بار مورد اشاره قرار گرفته است. در جدول ۴ به‌طور مبسوط به این طبقه پرداخته شده است. مدل و خروجی نرم‌افزار مکس کیودا در سطح طبقه اقتصادی در شکل ۲ ارائه شده است.

شکل ۲. علل گرایش اقتصادی زنان به کولبری

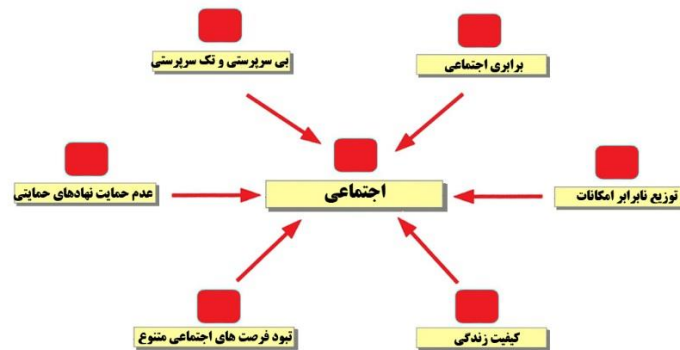
عوامل اجتماعی

در این طبقه مشارکت‌کنندگان به‌طور عمده به بی‌سرپرستی و تک‌سرپرستی، عدم حمایت نهادهای حمایتی و نبود فرصت‌های اجتماعی متنوع اشاره کردند. در کنار این‌ها، برابری اجتماعی، کیفیت زندگی و توزیع نابرابر امکانات نیز توسط مشارکت‌کنندگان مورد توجه قرار گرفته است که در مجموع، ۸۳ بار به طبقه اجتماعی اشاره شده است. در جدول ۵ به تفکیک به این طبقه پرداخته شده است. همچنین مدل و خروجی نرم‌افزار مکس کیودا در سطح طبقه اجتماعی نیز در شکل ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. اطلاعات به‌دست‌آمده در زمینه عوامل اجتماعی

طبقه	خرده طبقات	فراوانی	شواهد
طبقه اجتماعی (۱۰)	برابری اجتماعی	۱۸	«از لحاظ اقتصادی خانواده تحت فشار است، چگونه وجدانم اجازه بدهد همسرم کار کند و من برای رفع مشکلات قدمی برندارم، در خانواده ما زن و مرد باهم کار می‌کنند.»
	بی‌سرپرستی و تک‌سرپرستی	۲۳	«همسر من فوت کرده و چهار تا بچه کوچک دارم، برای امرار معاش آنان هیچ کمکی از هیچ نهادی به من نمی‌شود مجبورم کولبری کنم.»

عدم حمایت نهادهای حمایتی		
نبود فرصت‌های اجتماعی متنوع	۲۲	«من مثل مرد نیستم که بتوانم هر کاری را انجام و یا برای کار به جایی مراجعه کنم، و فرصت‌هایی که برای مردان وجود دارد برای امثال من وجود ندارد به همین دلیل مردانه می‌پوشم و قاطی مردان می‌شوم و به کولبری می‌پردازم.»
کیفیت زندگی		
توزیع نابرابر امکانات	۲۰	«بچم مریضه، و درآمد همسرم جوابگوی نیازهای زندگی ما نیست، هزینه دوا و درمان فرزندم بالا است و خانه بهداشت هم امکانات لازم را برای دوا و درمان فرزندم ندارد و برای مداوایش مجبورم به شهر بروم، با توجه به وضعیت اقتصادی واقعاً زندگی ما تحت تأثیر این مسائل قرار گرفته که می‌روم کولبری می‌کنم.»

شکل ۳. علل گرایش اجتماعی زنان به کولبری

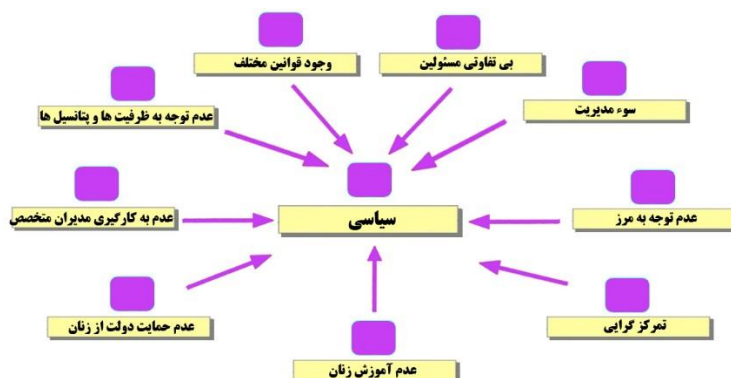
عوامل سیاسی

در این طبقه مشارکت‌کنندگان به‌طور عمده به بی‌تفاوتی مسئولین و سوء مدیریت، عدم توجه به مرز، عدم به‌کارگیری مدیران متخصص و عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها اشاره کردند. در کنار این موارد به عدم آموزش زنان، عدم حمایت دولت از زنان، تمرکزگرایی، وجود قوانین مختلف توسط مشارکت‌کنندگان موردتوجه قرار گرفت، جمع فراوانی این طبقه ۱۲۶ می‌باشد که در جدول ۴ به آن پرداخته شده است. مدل و خروجی نرم‌افزار مکس کیودا در سطح طبقه سیاسی نیز در شکل ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. اطلاعات به‌دست‌آمده در زمینه عوامل سیاسی

طبقه	خرده طبقات	فراوانی	شواهد
بی تفاوتی مسئولین سوء مدیریت	بی تفاوتی مسئولین	۲۵	«ما می‌توانیم صادر کنیم خب چرا واردات آخه؟ واقعاً مسئولین نسبت به مرزها بی تفاوت هستند»
	عدم توجه به مرز	۲۳	«حکومت مرزها را به حال خود رها کرده و نگاه آن‌ها به مرز و روستاهای ما نگاه امنیتی هست، وقتی توجهی به شغل و وضعیت اقتصادی ما نمی‌شود پس چیکار کنیم؟»
تمرکزگرایی	تمرکزگرایی	۱۹	«کاش آن امکاناتی که برای روستاهای مرکز نشین فراهم می‌کنند برای ما هم فراهم می‌کردند، تا ما مجبور نباشیم برای تأمین نیازهای خود کولبری کنیم.»
	عدم آموزش زنان عدم حمایت دولت از زنان	۲۰	«عده‌ای از زنان در روستای ما نیاز به آموزش دارند تا مشغول به کار شوند عده‌ای هم هستند که خودشان گیوه‌بافی و ... را بلد هستند اما سرمایه لازم را ندارند و عده‌ای هم سرمایه دارند اما دولت برای فروش محصولات آن‌ها هیچ کاری نمی‌کند.»
عدم به‌کارگیری مدیران متخصص عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها	عدم به‌کارگیری مدیران متخصص	۲۱	«روستای ما با توجه به نزدیکی به مرز، شرایط خوبی برای صادرات محصولات (باقطنی، گیوه‌بافی، محصولات دامداری و کشاورزی و ...) دارد. اما متأسفانه مدیران به دلیل نداشتن سواد کافی هیچ کاری برای ما نکرده‌اند.»
	وجود قوانین مختلف	۱۸	«به دلیل دوری بازارچه‌های مرزی از ما، نمی‌توانیم برای تجارت از طریق بازارچه‌های

قانونی اقدام کنیم، و همچنین قوانینی در بازارچه‌های مرزی وجود دارد که نمی‌شود زنان آزادانه در آن به تجارت بپردازند؛ حتی برای کولبری هم با پوشش مردانه اقدام می‌کنیم.»

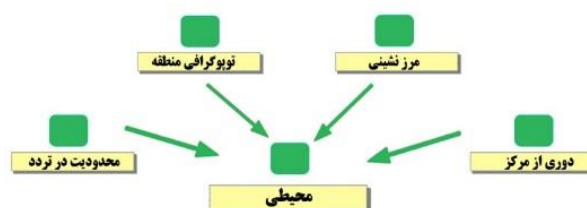
شکل ۴. علل گرایش سیاسی زنان به کولبری

عوامل محیطی

در این طبقه مشارکت‌کنندگان به‌طور عمده به ۴ مقوله مرزنشینی، توپوگرافی و محدودیت‌های طبیعی، دوری از مرکز و محدودیت تردد در منطقه را از مهم‌ترین علل گرایش زنان به کولبری می‌دانند، که بیشترین مقوله مورد اشاره توپوگرافی منطقه و دوری از مرکز می‌باشد. در مجموع طبقه محیطی ۵۸ بار مورد اشاره واقع گردید که در جدول ۷ به‌طور کامل به این طبقه پرداخته شده است.

جدول ۷. اطلاعات به‌دست‌آمده در زمینه عوامل محیطی

طبقه	خرده طبقات	فراوانی	شواهد
طبیعی و اجتماعی	مرزنشینی	۱۸	«ما در مرز هستیم و شرایط جوری است که خود مرزنشینی و نزدیکی به مرز باعث شده به کولبری مشغول شویم.»
	توپوگرافی منطقه دوری از مرکز	۲۵	«مگر می‌شود در این منطقه با این همه دوری از مرکز و وضعیت جغرافیایی منطقه کار دیگری هم انجام داد.»
	محدودیت تردد	۱۵	«با توجه به نزدیکی ما به مرز حتی رفت‌وآمد بقیه به روستای ما سخت است و نمیزارن هرکسی بیاد روستا و قبل از آمدن به روستا دژیانی گذاشته‌اند که حتی اگر توییدی هم داشته باشیم فروش آن سخت است.»

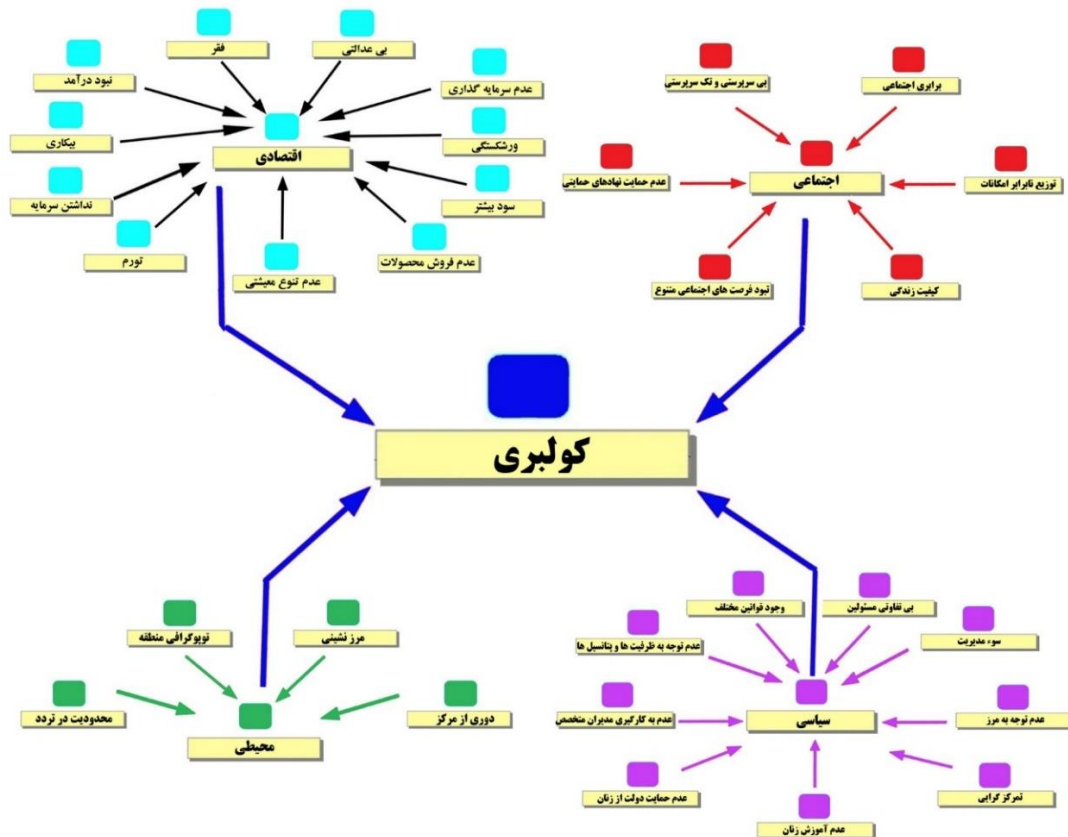

شکل ۵. علل گرایش محیطی زنان به کولبری

کدگذاری انتخابی

کدگذاری انتخابی بر اساس نتایج کدگذاری باز و کدگذاری محوری می‌باشد، در این مرحله از پژوهش همه طبقاتی که در کدگذاری محوری حاصل شد، حول محور اصلی و پدیده اصلی پژوهش قرار می‌گیرد. در نتیجه، مصاحبه با ۲۷ نفر از زنان کولبر در روستاهای مرزی استان کرمانشاه، موجب استخراج ۳۰ مقوله و ۴ طبقه با عناوین اقتصادی، اجتماعی،

سیاسی و محیطی گردید که همگی حول محور کولبری می‌باشند. مدل و خروجی نرم‌افزار مکس کیودا در سطح طبقه گسترده (کولبری) و طبقات در شکل ۶ ارائه شده است.

شکل ۶. مدل نهایی

بحث

برهم‌کنش عناصر در ابعاد مختلف، زنان را به کارهایی که حتی علاقه‌مند نیستند سوق می‌دهد. این، نیازمند راه‌حل‌های چندبُعدی و مشارکتی در سیاست‌گذاری است تا بتوان چالش‌ها را حل کرده و نقش‌هایی که در روابط دولت-مردم و مردم-مردم ظاهر می‌شوند، را بهبود بخشید. با ادامه مبارزه با این چالش‌های چندجانبه، لازم است استراتژی‌های حساس به محیط‌زیست و پویایی‌های جنسی در نظر گرفته شوند. یافته‌های این تحقیق به‌عنوان یک پایه قوی برای بررسی و توسعه سیاست‌ها به‌منظور تقویت زنان در اجتماعات مرزی، بهبود رفاه اجتماعی-اقتصادی آن‌ها و ترویج توسعه پایدار می‌تواند عمل کند. این درک دقیق، که بر اساس شواهد تجربی استوار است، می‌تواند به‌عنوان یک عامل محرک برای تغییر مثبت در این اجتماعات عمل کند و به تعادل جنسیتی و انعطاف‌پذیری اقتصادی کمک کند و در نهایت به توسعه کلان این مناطق یاری رساند. با نگاه به آینده، توسعه پایدار و تلاش‌های کاهش فقر باید توانمندسازی زنان در مناطق مرزی در اولویت قرار گیرد. حمایت از برابری جنسیتی و عدالت اجتماعی باید در بحث‌ها و مداخلات سیاسی مرکزی باقی بماند. با پرداختن، توجه و برنامه‌ریزی در راستای موارد شناسایی‌شده که موجب گرایش زنان به کولبری شده است، می‌توان آینده‌ای بهتر برای مناطق مرزی و زنان ایجاد نمود.

نتیجه‌گیری

در راستای هدف اصلی پژوهش (شناسایی علل گرایش زنان به کولبری در نواحی مرزی) نتایج به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده منتج به شناسایی ۳۰ مقوله و ۴ طبقه، با عناوین: اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و محیطی گردید که همگی حول محور و طبقه گسترده، کولبری می‌باشند. نتایج حاصل از مصاحبه با روستائیان نشان داد که در طبقه اقتصاد، زنان کولبر روستایی مهم‌ترین علل گرایش به کولبری را ۱۱ مقوله از جمله، بی‌عدالتی، فقر، نبود درآمد، بیکاری، نداشتن سرمایه، تورم، عدم تنوع معیشتی، عدم فروش محصولات، سود بیشتر، ورشکستگی و عدم سرمایه‌گذاری می‌دانند که در میان این مقولات بیشترین مقولاتی که مورد اشاره واقع گردیده، فقر، نبود درآمد، بیکاری و نداشتن سرمایه، می‌باشد. در رابطه با مسائل اجتماعی نیز به ۶ مقوله اشاره گردید (برابری اجتماعی، بی‌سرپرستی و تک سرپرستی، عدم حمایت نهادهای حمایتی، نبود فرصت‌های اجتماعی متنوع، کیفیت زندگی و توزیع نابرابر امکانات)، در میان ۶ مقوله‌ای که شناسایی گردید، بی‌سرپرستی و تک سرپرستی، عدم حمایت نهادهای حمایتی و نبود فرصت‌های اجتماعی دارای بیشترین فراوانی بودند که زنان روستایی به آن اشاره کردند. همچنین در رابطه با مسائل سیاسی، در مصاحبه با زنان روستاهای مورد بررسی، ۹ مقوله، بی‌تفاوتی مسئولین، سوء مدیریت، عدم توجه به مرز، تمرکزگرایی، عدم آموزش زنان، عدم حمایت دولت از زنان، عدم به‌کارگیری مدیران متخصص، عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها و وجود قوانین مختلف، مورد اشاره قرار گرفت. که در بین موارد شناسایی‌شده به بی‌تفاوتی مسئولین، سوء مدیریت، عدم توجه به مرز، عدم به‌کارگیری مدیران متخصص و عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل، بیشتر از سایر موارد اشاره گردید. همچنین در رابطه با مسائل محیطی به ۴ مورد توپوگرافی منطقه، مرزنشینی، دوری از مرکز و محدودیت در تردد اشاره گردید که در این مقولات به توپوگرافی منطقه بیشتر بقیه مقولات اشاره گردید.

در مجموع فراوانی طبقات به ترتیب، اقتصادی (۱۴۶)، سیاسی (۱۲۶)، اجتماعی (۸۳) و محیطی (۵۸) می‌باشد و بیانگر این است که دورافتاده‌ترین مناطق روستایی نیز متأثر از مسائل سیاسی و اقتصادی بوده است و مشکلات اقتصادی و سیاسی در مرزها نیز نمود پیدا کرده است، همچنین در میان مقولات شناسایی‌شده بیشترین مقوله‌ای که به آن اشاره گردید، بیکاری و نداشتن سرمایه با تعداد فراوانی (۲۶) بی‌تفاوتی مسئولین، سوء مدیریت، توپوگرافی منطقه و دوری از مرکز (۲۵) فقر، نبود درآمد، بی‌سرپرستی و تک سرپرستی، عدم حمایت نهادهای حمایتی و عدم توجه به مرز (۲۳) می‌باشد که بیانگر عدم توجه به روستاها و نواحی مرزی کشور می‌باشد و باید مسئولین برای توسعه و آبادانی کشور و روستاها زنان روستایی را مورد توجه جدی قرار دهند.

نتایج حاصل از پژوهش انجام‌گرفته، هم‌راستا با پژوهش‌های ذیل است:

در یافته‌های پژوهش حاضر یکی از طبقات شناسایی‌شده مسائل اقتصادی و محیطی می‌باشد که در طبقه اقتصادی به فقر، بیکاری و در طبقه محیطی نیز به توپوگرافی منطقه اشاره گردید، یافته‌ها هم‌راستا با پژوهش متقی و همکاران (۱۴۰۰) می‌باشد که در آن طبق سؤالات مصاحبه علل گرایش به کولبری ۶ مورد: اقتصاد ناکارآمد، نابسامانی اداری، فقر، بیکاری، برنامه‌ریزی نامناسب اقتصادی و موانع طبیعی است. در پژوهش تورگلر و اشنایدر (۲۰۰۹) دریافتند که افزایش میزان بیکاری در بخش رسمی سبب افزایش تعداد افرادی می‌گردد که در بخش غیررسمی و اقتصاد سایه فعالیت می‌نمایند، و در پژوهش اگنس (۲۰۱۱) نیز دریافتند که رونق تجارت در مرزها سبب بهبود زیرساخت‌ها گردیده است که در نتیجه آن، اشتغال بیکاران به واسطه افزایش مشاغل خرد و وجود تعداد زیاد گردشگران به میزان قابل توجهی افزایش یافته است که هر دو پژوهش هم‌راستا با یافته‌های پژوهش و شناسایی مقولات در طبقه اقتصادی و اجتماعی است که در آن یکی از دلایل گرایش زنان به کولبری، بیکاری عنوان شد. در پژوهش، زارع شاه آبادی و

محمدی (۱۴۰۰)، ۱۰ مقوله (اقتصاد سیاسی مرز، خطرپذیری بقاء، مسخ اجتماعی، دون‌پایگی شغلی، فرسودگی شغلی، ازخودبیگانگی، مشروعیت‌سازی، نارضایتی خانوادگی، شغل پرمخاطره و شغل پایدار مرزی) و مقوله هسته اقتصاد سیاسی مرز را شناسایی کردند که موارد شناسایی شده هم‌راستا با پژوهش حاضر و مقولات شناسایی شده در طبقه اقتصادی و اجتماعی می‌باشد. در پژوهشی که توسط احمدش (۱۳۹۹) انجام گرفته، از یک‌سو، با توجه به زمینه‌های طبیعی، فرهنگی و اجتماعی و قرار گرفتن در منطقه مرزی می‌توان نقاط ضعف گردشگری در منطقه را با مشارکت مردم محلی به نقاط قوت تبدیل و از فرصت‌های بیرونی از جمله گردشگری تجاری - تفریحی و در "مرز بودگی" منطقه برای جبران تهدیدهایی که گردشگری این منطقه را با مشکل مواجه نموده، استفاده کند. همچنین توسعه گردشگری چندمنظوره تفریحی، تجاری، پزشکی و فرهنگی می‌تواند نارسایی‌های توسعه محلی را در منطقه مورد مطالعه جبران کند و از طریق جذب سرمایه‌گذاری‌های ملی، فراملی (اقلیم کردستان عراق) و محلی در حوزه گردشگری می‌توان ضمن گسترش توسعه محلی، پلی محکم بین توسعه ملی و محلی برقرار کرد که این یافته‌ها هم‌راستا با مقوله‌های عدم فروش محصولات و سود بیشتر در طبقه اقتصادی و مقوله‌های عدم توجه به مرز، تمرکزگرایی، عدم آموزش زنان، عدم حمایت دولت از زنان، عدم به‌کارگیری مدیران متخصص در طبقه سیاسی و در راستای برنامه‌ریزی برای روستاهایی که ظرفیت و پتانسیل لازم را برای گردشگری دارند، و مرزنشینی در طبقه محیطی است.

به‌مانند هر پژوهشی، پژوهش حاضر نیز با محدودیت‌هایی مواجه بوده است، مهم‌ترین محدودیت‌ها شامل دور بودن روستاهای مورد مطالعه از مرکز شهرستان، سخت‌گیری نیروهای نظامی و وجود تورهای ایست و بازرسی برای ورود به روستاهای مورد مطالعه، عدم دسترسی به زنان کولبر و مقاومت زنان کولبر برای مصاحبه باتوجه به فرهنگ منطقه، بوده است. نتایج حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند مورد توجه دانشگاه‌ها، اساتید، دانشجویان رشته‌های مختلف، استانداری‌ها، فرمانداری‌ها و بخشداری‌ها، وزارت اقتصاد و امور دارایی و... باشد، همچنین باتوجه به اینکه در راستای موضوع کولبری زنان پژوهش‌های زیادی صورت نگرفته است، ضمن اینکه این پژوهش می‌تواند به‌عنوان پیشینه پژوهش برای پژوهش‌های آتی مورد استفاده پژوهشگران قرار گیرد، می‌تواند زمینه پژوهش‌های گسترده‌تری از جمله سنجش احساس امنیت فردی و اجتماعی زنان کولبر در روستاهای مرزی، بررسی وضعیت سلامت روحی، روانی و عاطفی زنان کولبر، بررسی علل پایین بودن اشتغال زنان (مشاغل رسمی) در مناطق مرزی، بررسی و تحلیل اثرات کولبری زنان بر وضعیت اجتماعی و فرهنگی خانواده‌های آن‌ها، بررسی و تحلیل وضعیت اقتصادی خانواده‌های زنان کولبر و... را ایجاد نماید.

پیشنهادهای

یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر در سطح روستاهای مورد بررسی، بیان‌گر آن است که چهار بعد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیطی از مهم‌ترین علل گرایش زنان به کولبری در روستاهای مرزی استان کرمانشاه می‌باشد. به همین دلیل ارائه پیشنهادها در جهت پرداختن به مسائل و مشکلات زنان به‌خصوص در مرزها و در راستای ابعاد شناسایی شده می‌تواند امری مهم و قابل توجه باشد؛ بر این اساس، مطابق با یافته‌ها و نتایج پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

(۱) استفاده بهینه از مرز و توجه به برقراری امنیت پایدار برای زنان در همه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و ایجاد شورای توانمندسازی زنان در سطح وزارت کشور و جهاد سازندگی و ایجاد تعاونی‌های مختص حمایت از زنان در روستاهای مرزی

(۲) حمایت از گروه‌های مردم‌نهاد، کارآفرینان و اشتغال آفرینان برای زنان روستایی در جهت ایجاد مشاغل در روستاهای مرزی و حمایت از زنان روستاهای مرزی در راستای آموزش، تولید، بازاریابی و فروش محصولات روستایی تولیدشده در نواحی مرزی و همچنین ایجاد زیرساخت‌های لازم برای فروش محصولات به‌صورت اینترنتی.

۳) توجه ویژه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های منطقه و توزیع عادلانه ثروت؛ به‌عنوان مثال: تأکید بر کشاورزی و فراهم نمودن زمینه برای صادرات محصولات، تقویت و سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری روستایی، بهبود زیرساخت‌های لازم جهت دسترسی و تردد به روستاهای مرزی با هدف توسعه روستاها و اشتغال زنان و استفاده بهینه از مرز و نیز توجه به برقراری امنیت پایدار در همه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی.

۴) استفاده از مدیران بومی، متخصص و آگاه در مناطق مرزی روستایی در جهت تسهیل برنامه‌ریزی برای زنان و توانمندسازی آن‌ها.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

سهم نویسنده اول و دوم در این پژوهش برابر و سهم نویسنده سوم در نوشتن مبانی نظری بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

از تمامی کولبرهای عزیز، علی‌الخصوص زنان کولبر منطقه اورامانات و زنان شهرستان پاوه که در مصاحبه این پژوهش شرکت کردند، صمیمانه سپاسگزاریم. صدای شما، روایتگر صبوری، استقامت و امید است و بازتابی از زندگی پر مشقت اما پرافتخار شما. برای همه زنان سرزمینمان، آزادی، عدالت و برابری بیشتری را آرزو داریم. باشد که روزی، هیچ زنی برای تأمین معاش خود ناچار به پذیرش دشواری‌های طاقت‌فرسا نباشد و زندگی سرشارتری از امنیت، کرامت و رفاه را تجربه کند.

منابع

- ابراهیمی قلعه قاضی، هلن؛ باقری، مهدی؛ پاسلاری، پیام و میرابی، وحید رضا. (۱۴۰۰). نقش صنایع کوچک مقیاس مناطق مرزی در ورود به بازارهای منطقه‌ای مطالعه موردی: استان مرزی هرمزگان. *فصلنامه پژوهشنامه مطالعات مرزی*، ۹ (۱)، ۸۹-۱۰۳.
- اطلاعات آماری جامعه روستایی، آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵. <https://data.roostanet.com/>
- احمدرش، رشید. (۱۳۹۹). توریسم چندمنظوره و مسئله توسعه پایدار در مناطق مرزی مطالعه موردی: شهرستان مرزی پیرانشهر. *فصلنامه پژوهشنامه مطالعات مرزی*، ۸ (۴)، ۸۱-۹۷.
- احمدی، ابراهیم. (۱۳۹۷). انعطاف‌ناپذیر دانستن نقش‌های جنسیتی و دفاع از تبعیض‌های جنسیتی، *پژوهشنامه زنان*. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۹ (۱)، ۳۵-۲۵.
- امیر پناهی، محمد؛ طالب، مهدی و میرزایی، حسین. (۱۳۹۴). بازار مرزی و مناطق روستایی: بررسی نقش و جایگاه روستاییان در بازار مرزی شهرستان بانه. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۶ (۳)، ۵۴۴-۵۱۵. <https://doi.org/10.22059/jrur.2015.56059>
- باینگانی، بهمن و جلائی پور، حمیدرضا. (۱۳۹۹). بر ساخت تاریخ اجتماعی و بسترهای تکوین و تداوم اقتصاد غیررسمی (بازار و تجارت مرزی در بانه). *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۲۲ (۱)، ۳۲-۶۹. <https://10.22034/jsi.2020.243999>
- بدری، سیدعلی؛ دربان آستانه، علیرضا و سعدی، سیما. (۱۳۹۷). تأثیر بازارچه‌های مرزی در توسعه سیاسی - فضایی مناطق روستایی مرزی (مطالعه موردی: مرز باشماق مریوان). *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، ۱۵ (۵۱)، ۲۴-۱.

- جان‌پرور، محسن؛ بهرامی جاف، ساجد؛ صالح‌آبادی، ریحانه و مازندرانی، دریا. (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر استمرار کولبری در روستاهای مرزی پاوه با رویکرد سناریو نگاری. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۳ (۳)، ۱۱۲۱-۱۱۴۲.
<https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.303831.1008130>
- حسینی نیا، غلامحسین و زراعتکن، حامد. (۱۳۹۷). شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان. *فصلنامه پژوهشنامه مطالعات مرزی*، ۶ (۳)، ۱۲۵-۱۳۸.
- حشمتی جدید، حمیدرضا؛ مرادی، سمیرا و حشمتی جدید، مهدی. (۱۴۰۰). رهیافت آمایش مناطق مرزی در استان کرمانشاه از نگاه توسعه و امنیت پایدار. *نشریه علمی مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*، ۲۰ (۹۱)، ۳۱-۶۷.
<https://dor.isc.ac/dor/۲۰۱۰۰۱۱۲۰۰۸۶۱۳۱۱۴۰۰۲۰۹۱۲۲>
- حیدری فر، محمدرئوف و پاهکیده، اقبال. (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل ژئوپلیتیکی، تهدیدها و مخاطرات مناطق مرزی استان کرمانشاه. *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۸ (۲۷)، ۱۶۷-۱۸۶. <https://doi.org/۱۰.۳۲۱۱/gaij.۲۰۱۸.۴۰۹۶>
- دانایی‌فرد، حسن و امامی، سید مجتبی. (۱۳۸۶). استراتژی‌های پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده بنیاد. *اندیشه مدیریت*، ۱ (۲)، ۶۹-۹۷. <https://doi.org/۱۰.۳۰۴۹/smt.۱۰.۳۰۴۹>
- رضایی، مهرانگیز. (۱۴۰۰). بررسی تغییرات فضایی-زمانی شاخص اشتغال زنان در نواحی روستایی استان اصفهان ۱۳۷۵-۱۳۹۰. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۳ (۳)، ۱۱۰۳-۱۱۱۹. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.304596.1008131>
- رنجبر، هادی؛ حق‌دوست، علی‌اکبر؛ صلصالی، مهوش؛ خوشدل، علیرضا؛ سلیمانی، محمدعلی و بهرامی، نسیم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمایی برای شروع. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران*، ۱۰ (۳)، ۲۳۸-۲۵۰.
- رومینا، ابراهیم؛ پور عزیزی، علی و بایزی، سید طاهر. (۱۳۹۷). تأثیر مبادلات اقتصادی در توسعه شهرهای مرزی مطالعه موردی شهر پیرانشهر. *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیا انسانی*، ۵۰ (۴)، ۱۰۴۹-۱۰۶۵.
<https://doi.org/۱۰.۳۲۰۵۹/jhgr.۲۰۱۷.۳۲۲۰۱۴۱۰۰۷۴۴۴>
- زارع شاه‌آبادی، اکبر و محمدی، آرزو. (۱۴۰۰). درک و تفسیر مردم از پدیده کولبری در شهرستان بانه، جامعه‌شناسی کاربردی اصفهان. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۲ (۱)، ۱۳۵-۱۵۴. <https://doi.org/۱۰.۳۲۱۰/jas.۱۰.۳۲۱۰۱۸۵۱>
- زلفی، علی؛ سعیدی، مهشاد و مرادی، علی. (۱۴۰۱). رویکردی فقهی به مسئله کولبری در ایران، *ششمین کنفرانس بین‌المللی فقه، حقوق و پژوهش‌های دینی*، ۱۴-۱.
- صادقی، حجت‌اله؛ فال سلیمان، محمود؛ هاشمی، صدیقه و فدایی، معصومه. (۱۳۹۳). محدودیت‌ها و ظرفیت‌های توسعه پایدار در روستاهای مرزی شرق ایران مورد: دهستان بندان در شهرستان نهبندان. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۲ (۸)، ۱۲۵-۱۴۳.
- صیده، طیبه؛ اشراقی سامانی، رؤیا و پورسعید، علیرضا. (۱۳۹۴). تحلیل نقش توانمندی شغلی بر خودتکایی زنان روستایی شهرستان ایلام. *پژوهش‌های روستایی*، پاییز ۸ (۳)، ۵۵۴-۵۷۱. <https://doi.org/10.22059/jrur.2017.63475>
- طالشی، مصطفی و گلچینی، سحر. (۱۳۹۷). آمایش بازارچه‌های مرزی غرب ایران الگوی اقتصادی_کالبدی در پایداری شهرهای کوچک نمونه موردی: (بازارچه مرزی سیرانبد بانه). *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۰ (۳)، ۲۹۴-۳۸۲.
<https://dori.net/dor/۲۰۱۰۰۱۱۶۶۹۷۳۵۱۱۳۹۷۱۰۳۲۳۵>
- طیبی ابوالحسنی، سید امیرحسین. (۱۳۹۸). درآمدی بر روش تحقیق: رویه‌های استاندارد تحلیل داده‌های کیفی. *سیاست‌نامه علم و فناوری*، ۹ (۲)، ۶۷-۹۵. <https://dor.isc.ac/dor/۲۰۱۰۰۱۱۲۴۷۶۷۲۰۱۳۹۸۰۹۳۵۱>
- عطایی، پوریا؛ علی‌آبادی، وحید و اعظمی، موسی. (۱۴۰۰). بررسی عوامل اجتماعی-اقتصادی مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در ایجاد مشاغل خانگی در استان کرمانشاه. *نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی*، ۳۵ (۳)، ۲۰۵-۲۱۷.
<https://doi.org/10.22067/jead.2021.17745.0>
- قادرزاده، هیرش و غیاثوند، احمد. (۱۴۰۱). مطالعه کیفی بسترهای تداوم کولبری در منطقه مرزی بانه. *مجله پژوهش‌نامه مطالعات مرزی*، ۱۰ (۴)، ۶۳-۸۶.

- مالیار، ناصر. (۱۳۹۴). تقسیم‌کار جنسیتی، غالب. فصلنامه علمی پژوهشی پوهنتون خصوصی غالب، ۴ (۲)، ۱۳۳-۱۳۴.
- متقی، افشین؛ امرایی، مهتاب و قربانی سپهر، آر.ش. (۱۴۰۰). تحلیلی بر علل گرایش به اقتصاد غیررسمی در شهرهای مرزی با تأکید بر اشتغال کولبری (مطالعه موردی: شهر سردشت). فصلنامه علمی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۲ (۴۷)، ۲۷۱-۲۸۶.
<https://doi.org/10.3095/jupm.2022.4105>
- مرادی، زهرا و ایلانلو، مریم. (۱۴۰۱). ارزیابی اثرات اقتصادی و اجتماعی احداث بازارچه‌های مرزی و نقش آن در توسعه نواحی شهری (مورد مطالعه: بازارچه‌های شهر هندیجان). نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۲ (۶۵)، ۱۱۹-۱۳۵.
<http://dx.doi.org/10.52547/jgs.2265.119>
- موسی زاده، نبی؛ فضلی، سارا و اسدی، بیتا. (۱۳۹۹). ارزیابی نقش زنان در حفاظت از محیط‌زیست (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان جوانرود)، پنجمین همایش بین‌المللی گردشگری، جغرافیا و محیط‌زیست پاک، همدان، ۱-۲۰.
- مهدی پور، آسیه. (۱۳۹۷). موقعیت مرزی و توسعه‌نیافتگی در استان ایلام، همایش ملی جامعه‌شناسی مرز: سیاست‌های توسعه و حیات اجتماعی مرزنشینان، سنندج، ۱۹-۱.
- نجاززاده، محمد؛ افرادی، مائده و جلالی نیا، میترا. (۱۴۰۳). تأثیر توسعه اکوتوریسم بر توانمندسازی زنان روستایی منطقه الموت غربی، مجله پژوهش‌های روستایی، ۱۵ (۳)، ۱۸۳-۲۰۱.
<https://doi.org/10.22059/jrur.2025.375902.1941>
- یوسف نژاد، قادر و حاجی میرزایی، هیمین. (۱۳۹۷). واکاوی رویکرد به توسعه مناطق مرزی در برنامه‌های پنج‌ساله توسعه، همایش ملی جامعه‌شناسی مرز: سیاست‌های توسعه و حیات اجتماعی مرزنشینان، سنندج، ۱۵-۱.

References

- Ágnes, P. (2011). new results of cross border coparation: The impact of border zones location on spatial feature of SZEGED'S trade. *The Department of Social Geography and Regional Development Planning Humanitarian Policy Group Overseas Development Institute Westminster Bridge Road London of the University Of Debrecen*, Institute for Euroregional Studies.
- Ahmadi, I. (2017). Considering gender roles inflexible and defending gender discrimination, *Women's Research Journal. Institute for Humanities and Cultural Studies*, 9(1), 25-35. [in Persian]
- Ahmadrash, R. (2019). Multipurpose tourism and the issue of sustainable development in border areas, case study: Piranshahr border city. *Journal of Border Studies*, 8(4), 81-97. [in Persian]
- Amirpanahi, M., Taleb, M., & Mirzaei, H. (2016). Border market and rural areas: investigating the role and position of villagers in the border market of Bane city, *Rural Research Quarterly*, 6(3), 544-515. <https://doi.org/10.22059/jrur.2015.56059> [in Persian]
- Ataei, P; Aliabadi, V., Azami, M. (2021). Study of socio-economic factors affecting the participation of rural women in creating home-based jobs in Kermanshah Province. *Journal of Agricultural Economics and Development*, 35(3), 205-217. <https://doi.org/10.22067/jead.2021.17745.0> [in Persian]
- Augustova, K., & Suber, L. D. (2023). The Kurdish kaçakçı on the Iran-Turkey border: corruption and survival as EU sponsored counter-smuggling effects, *Trends in Organized Crime*. 26(1), 48-63. <https://doi.org/10.1007/s12117-023-09484-3>
- Badri, A., Darban Astana, A., & Saadi, S. (2017). The impact of border markets on the political-spatial development of rural border areas (case study: Bashmaq border of Marivan). *Journal of Geography and Development*, 15(51), 1-24. <https://doi.org/10.22111/gdij.2018.3861> [in Persian]
- Bayengani, B., Jalaipour, H. (2020). Constructing social history and the contexts for the development and continuation of the informal economy (market and border trade in Baneh). *Journal of Iranian Sociology*, 22 (1), 32-69 <https://10.22034/jsi.2020.243999> [in Persian]
- Chant, S. (2008). The 'Feminisation of Poverty' and the 'Feminisation' of Anti-Poverty Programmes: Room for Revision? *Journal of Development Studies*, 49(5), 165-197. <https://doi.org/10.1080/00220380701789810>

- Danaeifard, H., & Emami, S. M. (2007). Qualitative Research Strategies: A Reflection on Grounded Theorizing. *Management Thought*, 1(2), 69-97. <https://doi.org/10.30497/smt.2007.104> [in Persian]
- Ebrahimi Qala Ghazi, H., Bagheri, M., Paslari, P., & Mirabi, V. R. (2021). The role of small-scale industries in border areas in entering markets Case study logics: Hormozgan border province. *Journal of Border Studies*, 9(1), 89-103. [in Persian]
- George, T. O., Chukwuedozie, O.N. & Ozoya, M.I. (2015). Violence against Young Women in Informal Cross-Border Trading in Southwest Nigeria: Implications for Economic Development and Poverty Reduction. *International Journal of Gender and Development Issues*, 2(4), 112-120.
- George, T. O., Ozoya M. I. & Amoo, E. O. (2017). Women in informal cross-border trading along Nigeria and Benin republic border: Challenges and coping strategies, *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 15(19), 155-163.
- Ghaderzadeh, H., & Ghiathvand, A. (2022). A qualitative study of the contexts of the continuation of Kolbari in the Baneh border region. *Journal of Border Studies*, 10(4), 63-86. [in Persian]
- Handaragama, S., Rathnayake, H., & Uluwaduge, P. (2013). Women's Economic Participation in Rural Development, *International Journal of Education and Research*, 1(8), 1-18. <https://ijern.com/journal/August-2013/12.pdf>
- Haydarifar, M. R., & Pahkideh, I. (2017). Evaluation of geopolitical factors, threats and risks of border areas of Kermanshah province. *Geography and Urban-Regional Planning*, 8(27), 167-186. <https://doi.org/10.22111/gaij.2018.4096> [in Persian]
- Heshmati Jadid, H., Moradi, S., & Heshmati Jadid, M. (2022). Border area planning approach in Kermanshah province from the perspective of sustainable development and security. *Journal of Defense Management and Research*, 20(91), 31-67. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20086121.1400.20.91.2.2> [in Persian]
- Hosseininia, G., & Zeraetkan, H. (2019). Identifying Entrepreneurship Opportunities in Border Areas of Sistan and Baluchestan Province. *Journal of Border Studies*, 6(3), 125-138. [in Persian]
- International Labour Organization. (2016). *The informal economy in the Republic of Moldova: a comprehensive review*. <https://www.ilo.org/publications/informal-economy-republic-moldova-comprehensive-review>
- Janparvar, M., Bahrami Jaf, S., Saleh Abadi, R; & Mazandarani, D. (2021). Factors affecting the continuity of kolbari in the border villages of Paveh with a scenario-based approach. *Human Geography Research*, 53 (3), 1121-1142. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.303831.1008130> [in Persian]
- Kabeer, N. (2005). Gender equality and women's empowerment: A critical analysis of the third Millennium Development Goal. *Gender & Development*, 13(1), 13-24. <https://doi.org/10.1080/13552070512331332273>
- Maliar, N. (2014). Gender Division of Labor, Ghalib. *Quarterly Scientific Research Journal of Ghalib Private University*, 4(2), 123-134. [in Persian]
- Mehdipur, A. (2018). Border Situation and Underdevelopment in Ilam Province. *National Conference on Border Sociology: Development Policies and Social Life of Border Residents, Sanandaj*, 1-19. [in Persian]
- Moosazadeh, N., Fazli, S., & Asadi, B. (2020). Evaluating the role of women in environmental protection (Case study: villages in the central part of Javanroud County). *5th International Conference on Tourism, Geography and Clean Environment, Hamadan*, 1-20. [in Persian]
- Moradi, Z., & Maryam, I. (2022). Evaluation of the economic and social effects of the construction of border markets and their role in the development of urban areas (case study: markets in the city of Hendijan). *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 22 (65), 119-135. <http://dx.doi.org/10.52547/jgs.22.65.119> [in Persian]
- Motaghi, A., Amrai, M., & Ghorbani Sepehr, A. (2021). An analysis of the causes of the tendency towards the informal economy in border cities with an emphasis on the employment of kolbari (case study: Sardasht city). *Journal of Urban Research and Planning*, 12(47), 271-286. <https://doi.org/10.30495/jupm.2022.4105> [in Persian]

- Murshid, K. A. S., & Tuot, S. (2005). Cambodia's Cross Border Economy: An Exploratory Study. *Cambodia Development Resource Institute, Network* 2005. https://cdri.org.kh/storage/pdf/wp32e_1617794606.pdf
- Najarzadeh, M., Afradi, M., & Jalalinia, M. (2024). The impact of ecotourism development on the empowerment of women in the West Alamut region. *Rural Research*, 15(3), 183-201. <http://doi: 10.22059/jrur.2025.375902.1941> [in Persian]
- Ngo, T.W., & Hung, E.P. (2019). The political economy of border checkpoints in shadow exchanges. *Journal of Contemporary Asia*, 49(2), 1-15. <http://dx.doi.org/10.1080/00472336.2018.1555273>
- Nicholson, R., & Salaber, J. (2013). The motives and performance of cross border acquirers from emerging economies: Comparison between Chinese and Indian firms, *International Business Review*, 22(6), 963-980. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2013.02.003>
- Niko, N., & Sumaya, F. (2021). Rumah Panggung: The Dilemma of Women in Border Areas and Family Livelihood. *Jurnal Ilmu Sosial Mamangan*, 2(10), 111-118. <http://dx.doi.org/10.22202/mamangan.v10i2.4778>.
- Njikam, O., & Tchouassi, G. (2011). Women in Informal Cross-border Trade: Empirical Evidence from Cameroon, *International Journal of Economics and Finance*, 3(3), 202-213. <http://dx.doi.org/10.5539/ijef.v3n3p202>
- Nshimbi, C.C., Moyo, I. & Oloruntoba, S.O. (2018). Borders, informal cross-border economies and regional integration in Africa-an introduction. *Africa Insight*, 48 (1), 3-11.
- Peng, Y. (2022). Multidimensional relative poverty of rural women: Measurement, dynamics, and influencing factors in China. *Front. Psychol.* 13(10), 1-15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1024760>
- Pophiwa, N. (2010). Mobile livelihoods—the players involved in smuggling of commodities across the Zimbabwe-Mozambique border. *Journal of Borderlands Studies*, 25(2), 65-76. <https://doi.org/10.1080/08865655.2010.9695762>
- Ranjbar, H., HaqDoust, A., Salsali, M., Khoshdel, A., Soleimani, M., & Bahrami, N. (2013). Sampling in Qualitative Research: A Guide to Getting Started. *Journal of the Islamic Republic of Iran Army University of Medical Sciences*, 10(3), 238-250. [in Persian]
- Rezaei, M. (2021). Investigating the spatio-temporal changes in the women's employment index in rural areas of Isfahan province, 1375-1390. *Human Geography Research*, 53(3), 1103-1119. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.304596.1008131> [in Persian]
- Romina, I., PourAzizi, A., & Bayazi, S. T. (2019). The impact of economic exchanges on the development of border cities: a case study of Piranshahr city. *Journal of Human Geography Research*, 50 (4), 1049-1065. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2017.232014.1007444> [in Persian]
- Sadeghi, H., FalSuleiman, M., Hashemi, S., & Fedayi, M. (2014). Limitations and capacities of sustainable development in the border villages of eastern Iran, case: Bandan Rural District in Nehbandan County. *Spatial Economics and Rural Development*, 2(8), 125-143. [in Persian]
- Saidah, T., Eshraghi Samani, R., & Poursaid, A. (2014). Analysis of the role of job empowerment on the self-reliance of rural women in Ilam County. *Rural Research*, 8(3), 554-571. <https://doi.org/10.22059/jrur.2017.63475> [in Persian]
- Statistical information on the rural community, latest census of 2016. <https://data.roostanet.com/> [in Persian]
- Taleshi, M., & Golchini, S. (2019). Planning of border markets in western Iran: a physical-economic model in the sustainability of small cities: a case study: (Siranband-Baneh border market). *New Perspectives in Human Geography*, 10(3), 294-382. <https://dori.net/dor/20.1001.1.66972251.1397.10.3.23.5> [in Persian]
- Tayebiabolhasani, S. A. H. (2019). An Introduction to Research Methodology: Standard Procedures for Qualitative Data Analysis. *Science and Technology Policy*, 9(2), 67-95. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24767220.1398.09.2.5.1> [in Persian]
- Torgler, B., & Schneider, F. (2009). The impact of tax morale and institutional quality on the shadow economy. *Journal of Economic Psychology*, 30(2), 228-245. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2008.08.004>
- Volart, B. E. (2004). *Gender Discrimination and Growth: Theory and Evidence from India*. London School of Economics and Political Science. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1127011#
- Waldron, I., Weiss, C. C., & Hughes, M. E. (1998). Interacting effects of multiple roles on women's health. *Journal of health and social behavior*, 16-236. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9785695/>

- Webel, C., & Galtung, J. (2012). *Handbook of Peace and Conflict Studies*. Routledge. England and Wales. https://www.academia.edu/71306452/Handbook_of_peace_and_conflict_studies
- Yousefnezhad, Q., & Hajimirzaei, H. (2017), Analysis of the approach to the development of border areas in five-year development plans. *National Conference on Border Sociology: Development Policies and Social Life of Border Residents*, Sanandaj, 1-15. [in Persian]
- Zare shah abadi, A., & Mohammadi, A. (2021) People's understanding and interpretation of the Kolbari phenomenon in Baneh County. *Applied Sociology of Isfahan, Applied Sociology*, 32(1), 135-154. <https://doi.org/10.22108/jas.2020.120921.1851> [in Persian]
- Zelghi, A., Saidi, M., & Moradi, A. (2022). A jurisprudential approach to the issue of Kolbari in Iran, Sixth International Conference on Jurisprudence, *Law and Religious Research*, 1-14. [in Persian]